

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2025.25.4.30-38>

Environmental and Educational Aspects of Italian Art in the Action Space

Enviromentálne a vzdelávacie aspekty talianskeho umenia v priestore akcie

Viera Rassu Nagy

Abstract

The paper explores ecological and educational perspectives in the work of selected Italian performance artists, focusing on the intersection of body, nature, and environmental consciousness. Through the analysis of performance documentation and artistic gestures, it presents works that connect the human body with the landscape and reflect ideas of sustainability, material naturalness, and sensory presence in space. Art is understood here as an active tool for reflecting ecological issues, expanding the boundaries of traditional performance toward environmental discourse.

Keywords: Performance art. Ecology. Body. Nature. Italian art.
Documentation analysis.

Úvod do dialógu umenia, prírody a ekológie

Taliansko zohralo a naďalej zohráva významnú úlohu v **dialógu medzi umením, prírodou a ekologickým vedomím**. Tento vzťah má hlboké historické korene – od renesančného vnímania krajiny ako priestoru duchovnej harmónie až po súčasné umelecké gestá, ktoré reflektujú klimatickú krízu, environmentálnu zodpovednosť a udržateľnosť. V rámci tohto vývoja sa akčné umenie v Taliansku ukazuje ako živý a reagujúci formát, ktorý umožňuje priame zasahovanie do prírodného priestoru, telesného kontaktu s krajinou alebo kritické zrkadlenie spoločenských postojov k životnému prostrediu.

V príspevku sme sa zamerali na vybraných umelcov, ktorých tvorba osciluje medzi **land art, body art a experimentálnym využitím digitálnych technológií** (Kováčová et al., 2024). Ich práce dokazujú, že talianske akčné umenie dokáže prepájať intímnu telesnosť s prírodnými štruktúrami, symbolickými gestami i technologickými vstupmi. Od poetických zásahov do krajiny cez konceptualizáciu materiálov, až po digitálne a ekologické intervencie – títo umelci posúvajú hranice medzi človekom a prírodou, čím otvárajú nové pohľady na umenie ako ekologickú výpoveď.

Arte Sella

Arte Sella je medzinárodný projekt súčasného umenia v prírode, ktorý vznikol v Taliansku, konkrétne v oblasti Val di Sella (v regióne Trentino, neďaleko mesta Borgo Valsugana). Ide o unikátnu umelecko-prírodnú galériu pod holým nebom, kde umelci z celého sveta vytvárajú dočasné alebo polotrvalé inštalácie z prírodných materiálov – ako je drevo, kameň, listie, hlina, vetvy či korene.

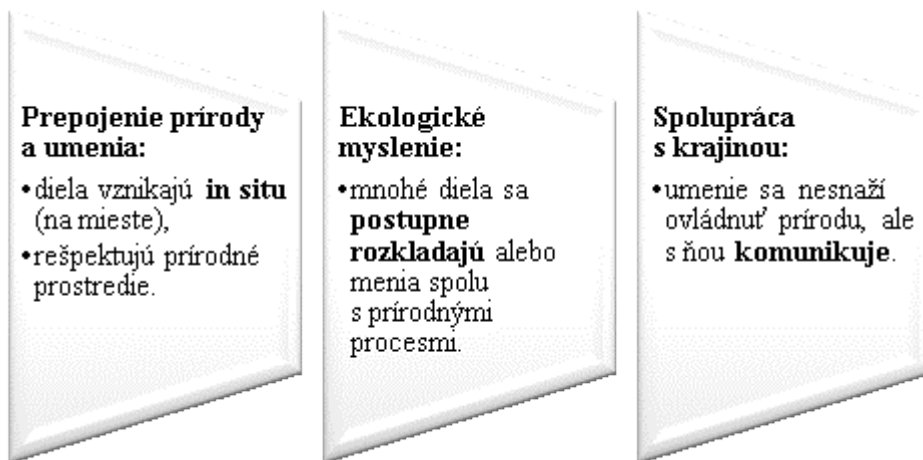

Schéma 1: Kľúčové znaky Arte Sella

Zdroj: vlastné spracovanie

Daného unikátneho projektu sa zúčastnili súčasní umelci, predstavíme dvoch talianskych, ktorí boli najvýraznejšími svojou tvorbou približujúcou sa k ekológii. Sú to Giuliano Mauri a Michelangelo Pistoletto.

Cattedrale vegetale z tvorby Giuliana Mauria

V symbiotickom vzťahu s prírodou sa stavby Giuliana Mauria integrujú do krajiny ako organická architektúra. Jeho najznámejším dielom je Cattedrale vegetale (Rastlinná záhrada). Prvá unikátna katedrála talianskeho umelca sa nachádza v talianskom meste Valsugana a druhá, hoci bohužiaľ, dokončená až po jeho smrti v roku 2009, v hore Arera v regióne Lombardia.

Fotografia 1: Cattedrale vegetable v jarnom období

Zdroj: Cattedrale vegetale (Giuliana Mauria); <https://art-sheep.com/cattedrale-vegetale-a-cathedral-in-italy-made-of-living-trees/>

Vnútri štruktúry prepletených konárov, tvoriacich loď, si umelec predstavoval sadenie stromov, ktoré by po raste sledovali tvar kostry, ktorú navrhol, a ktorá by potom zhnila a zmizla.

Cattedrale Vegetale, majestátna katedrála talianskeho umelca Giuliana Mauriho, je výlučne vytvorená zo stromov hrabu usporiadaných ako stĺpy so zaberajúcimi korunami, ktoré tak vytvárajú klenutý strop. Kým stromy nedorastú do dostatočnej výšky, podopierajú ich dočasné drevené rámy, ktoré sa nakoniec rozpadnú a zostanú po nich len stĺpy. Je symbolom Arte Sella.

Projekt, ktorý umelec plánoval tridsať rokov, predstavuje vyjadrenie jeho hlbokých princípov – najmä idey **harmonickej spolupráce s prírodou**. Monumentálna inštalácia, inšpirovaná architektúrou gotickej katedrály, dosahuje pôsobivé rozmery. Každý nosný „stĺp“ je tvorený formovanými hrabmi, ktoré dosahujú výšku 12 metrov a priemer približne jeden meter. Vďaka dlhodobému procesu zrezávania prečnievajúcich haluzí sa jednotlivé stromy postupne menia na architektonicky pôsobiace vertikály. Celkový pôdorys diela, s rozmermi 721,6 m² a výškou 12,2 metra, odzrkadľuje autorovu víziu o prepojení **prírodného rastu s kultúrnou pamäťou a duchovným rozmerom priestoru** (kol. autorov, 2008).

Fotografia 2: Cattedrale vegetale v zimnom období

Zdroj: Cattedrale vegetale (Giuliana Mauria); <https://art-sheep.com/cattedrale-vegetale-a-cathedral-in-italy-made-of-living-trees/>

Terzo Paradiso z tvorby Michelangela Pistolettiho

Je zakladateľom Cittadella rte – Fondazione Pistoletto v meste Biella, čo je umelecká platforma pre spoločenskú transformáciu cez umenie, dizajn, vzdelávanie a ekológiu. Jeho práca prekračuje hranice tradičných médií a smeruje k umeniu ako akt sociálnej zmeny (Pistoletto, 2003).

Fotografia 3: Terzo Paradiso

Zdroj: Terzo Paradiso (Michelangelo Pistoletto); <https://www.turismo.abruzzoweb.it/il-terzo-paradiso-di-pistoletto-arriva-a-scanno-unopera-celebra-lunione-natura-artificio/>

Dielom Terzo Paradiso (Tretí raj) sa predstavil v rámci projektu Arte Sella. Išlo o **ikonický symbol** dvoch prepojených kruhov a tretieho medzi nimi, ktorý vyjadruje harmóniu medzi prírodou a technológiou, bol realizovaný v prírodnej forme práve v Arte Sella (napr. z kameňov alebo vetiev v krajine). Samotným dielom upozorňuje na **ekologickú zodpovednosť, ľudské vedomie a kreatívnu intervenciu**.

Parco Sculture del Chianti, kde sa stretáva umenie a krajina

Parco Sculture del Chianti (Park sôch Chianti) je výborným príkladom toho, ako súčasné umenie v prírodnom kontexte nadobúda performatívne kvality, a môže dobre dopĺňať úvahy o **ekologických perspektívach v talianskom vizuálnom umení**. Bol založený v roku 2004 v Toskánskom regióne neďaleko Sieny, predstavuje originálnu symbiózu súčasného umenia a prírody. Tento lesný park, v ktorom sa nachádza viac ako dvadsaťpäť site-specific sôch od medzinárodných umelcov, kladie dôraz na interakciu medzi krajinou a dielom. Ide o sériu **sôch a inštalácií usporiadaných medzi dubmi a cezmlnovými stromami**, ktoré slúžia ako okrasné prvky a zároveň ako poslovia, ktorí komunikujú potrebu harmonického spolužitia medzi umeleckým vyjadrením a prírodou.

Fotografia 4: Sklenený labyrint v Parco Sculture del Chianti

Zdroj: Sklenený labyrint; <https://www.toscana.info/siena/provincia/parco-sculture-del-chianti/>

Každá inštalácia reaguje na konkrétny priestor – na jeho tvar, svetelné podmienky a vegetáciu, čím sa stáva nielen vizuálnym objektom, ale aj súčasťou širšieho performatívneho priestoru. Hoci park nepatrí do klasickej línie akčného umenia, jeho koncept vychádza z podobného zámeru: aktivovať diváka, ktorý sa stáva spoluúčastníkom estetického a ekologického zážitku.

Fotografia 5: Chianti v Parco Sculture del Chianti

Zdroj: Chianti; <https://unpotpourri.it/2023/08/26/parco-sculture-del-chianti/#Cipollone>

Dielo *Chianti* (2002) je od talianskeho umelca **Roberta Cipolloniho**, vystavené v **Parco Sculture del Chianti**, v ktorom autor využíva len nájdený materiál, ktorý uskladňuje a potom mu dáva nový život v umeleckých dielach. V tomto prípade je sedem veľkých kruhov – sudov zavesených na reťaziach, z ktorých visia rôzne pracovné nástroje poľnohospodárov z Chianti – kovové háky na mäso, roľníčky alebo podkovy – ktoré sa pri vetre otáčajú a cinkotajú, čím vytvárajú jednoduchú, ale hlbokú **akustickú interakciu s lesom**. Ide o jednoduché dielo, ktorému sa však podarilo pripomenúť staré poľnohospodárske tradície tejto oblasti.

Park sôch Chianti tak reprezentuje súčasné environmentálne smerovanie aj talianskeho umenia, ktoré vníma prírodu nielen ako kulisu, ale aj ako aktívneho partnera umeleckého výrazu. Tento park je možné vnímať ako **praktický príklad umeleckého dialógu medzi dielom, krajinou a divákom**.

Oáza Zegna

Oasi Zegna je rozložená na približne 100 km² v Biellese (Piemont, Taliansko) a oficiálne vznikla v roku 1993 na základoch ekologických iniciatív Ermenegilda Zegnu z 30. rokov, kedy do horského prostredia vysadil pol milióna stromov a vybudoval panoramatickú cestu (mansour, 2020).

Fotografia 6: Panoramatická cesta v Oasi Zegna I

Zdroj: Mansour (2020)

Dnes funguje ako voľne prístupná prírodná oáza so silným ekologickým poslaním – botanická starostlivosť, projekty ochrany druhov (napr. *Carabus olympiae*), vzdelávanie a environmentálne laboratóriá.

Oasi Zegna úzko súvisí s umením i ekológiou – hoci forma umenia tu nie je tradične performatívna, vytvára sa tam jedinečný **environmentálny dialóg medzi prírodou, človekom a kultúrou**. Ponúka vzdelávacie aktivity venované ekológii a tematické trasy na objavovanie biodiverzity a postupov ochrany prírody.

Fotografia 7: Panoramatická cesta v Oasi Zegna II

Zdroj: Oáza zegna; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Oasi_Zegna_bosco_autunno.jpg

Bosco Arte Stenico ako projekt landartu

Park bol založený v roku 2011 nad dedinou Stenico v Trentínach, projekt **Bosco Arte Stenico** priniesol do prírodného prostredia unikátny model **land artu** kombinovaný s environmentálnym osvetlením. Každoročne architekti, sochári a umelci vytvárajú inštalácie výlučne z prírodných materiálov – drevo, kôra, vetvy, ktoré sa integrujú do lesa pomocou princípu **site-specific**. Diela sú umiestnené na rôznych úrovniach lesa – od zeme až po koruny stromov – a sú navrhované tak, aby sa postupne rozkladali a znovu vstrebávali do ekosystému, čo podporuje myšlienku trvalo udržateľného umenia. Bosco Arte Stenico však nie je len galéria v prírode. Vyniká aj edukatívnym potenciálom: organizuje **sprievodné programy a workshopy**, pričom cestou sú inštalované aj **edukačné panely, stromové trasy a inštalácie pre deti**, čo z lesného chodníka robí **priestor všestranného ekologického vzdelávania**. Od roku 2024 sa park rozšíril o „Teatro Selva“, prírodný amfiteáter vybudovaný v spolupráci s miestnou komunitou a zamestnaneckými projektmi SOVA – čo jasne ukazuje, že tento projekt nie je len o umeleckých objektoch, ale aj o **zapojení komunity a spolupráci v oblasti ekológie a kultúry**.

Bosco Arte Stenico predstavuje model, v ktorom sa environmentálne a umelecké ciele prelínajú: príroda je rovnocenným partnerom tvorby, vzdelanie prostredníctvom umenia posilňuje ekologické povedomie, a komunity sa stávajú spolutvorcami trvalo udržateľného kultúrneho prostredia. Tento projekt je ukázkou, že **umelci, verejnosť a príroda môžu spoločne tvoriť živý a učebný umelecký ekosystém** – presne v duchu ekologických perspektív, ktoré analyzujeme v našej štúdii.

Záver

Kombinácia prírody a zásahu človeka prináša pohľad na inú realitu krajiny, ktorá prináša mnohé zamyslenia nad tým, ako človek dokáže pretvoriť krajinu v krásno, alebo naopak ju zničiť, spustošiť. Je to umenie, ktoré na základe akcie prináša ďalšie akcie (Kováčová, 2020).

Súčasní talianski umelci využívajú krajinné umenia aj ako odkaz na ekologické perspektívy. Vďaka svojim fascinujúcim inštaláciám a viacznačnému ekologickému posolstvu ponúkajú tieto miesta mimoriadnu príležitosť spoznávať umenie sprostredkované akciou.

Bibliografia

- KOL. AUTOROV. 2008. Contemporary landscape architecture. Daab.
KOVÁČOVÁ, B. et al. 2024. *Krátky slovník akčného umenia: od dospelosti k starobe*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2024, 109 s. ISBN 978-80-561-1115-4.

- KOVÁČOVÁ, B. 2020. Priestor pre akčné umenie – akčné umenie v priestore. *Pedagogica actualis* 11. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020, s. 217-224. ISBN 978-80-572-0045-1.
- MANSOUR, L. 2020. Alessandro Sartori, Zegna's Artistic Director Talks Family Values and Italy. *A&E Magazine*, 2020-05-03.
- PISTOLETTO, M. 2003. Michelangelo Pistoletto, dostupné na: https://www.pistoletto.it/it/testi/terzo_paradiso.pdf

Príspevok je parciálnym výstupom z projektu KEGA č. 001KU-4/2023 s názvom Stelesnená skúsenosť s využitím art action II. – proti stagnácii v dospelosti a seniorskom veku.

PaedDr. Viera Rassu Nagy, PhD.

Katedra špeciálnej pedagogiky

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

viera.nagy@ku.sk